

Vjera u nesposobne tajne agente

Broj 642

Datum objave: 07.04.2012. Piše: Kruno Kartus

Da se WikiLeaks objavom e-mailova američke agencije Stratfor upustio u besmisleni globalni šou, ustvrdio je i Španjolac **Borja Bergareche Sainz de los Terreros**, autor knjige "WikiLeaks Confidential", gostujući prošli tjedan u Zagrebu. Kao primjer isprazne prepiske stratforovaca, Španjolac navodi e-mail raspravu o **Aznarovoj** frizuri, uvijek besprijekorno počesljanoj, sjajnoj i blago valovitoj, ali nipošto od obavještajnog značaja. "Da li objavom takvih stvari WikiLeaks pravi vijesti? Smatram da ne", poručio je Terreros početkom novinarskog seminara "Legal Leaks" o pristupu informacijama, održanom od 28. do 30. ožujka u Zagrebu u organizaciji Transparency Internationala, Access Infoa, Zaklade "Konrad Adenauer" i reporterske mreže N-ost.

Terreros je uvodno naznačio ton seminara na kojem se raspravljalo o pribavljanju bitnih informacija kojima se utječe na politiku i javni život, a ne samo na zabavu.

Izvori i "izvori"

U praktičnom je dijelu **Gary Sheridan** iz Irske pokazao kako je od blijede fotokopije potvrde o jednom trošku zaposlenika irskog parlamenta došao do baze podataka o godišnjem trošenju svih zaposlenika te institucije. Irski mediji mjesecima su svoj parlament javno suočavali s troškovima, poput odštete za uganutu nogu mame jedne zastupnice, koja je s kćeri prvi put posjetila tu državnu instituciju i pritom se ozlijedila. Baze podataka i dokumente iz kojih novinari izvlače afere Sheridan objavljuje na svojim web-stranicama www.thestory.ie, u Irskoj mnogo manje poznatim od WikiLeaksa. Pogotovo nakon što je na njemu osvanulo pet milijuna e-mailova i dokumenata s nagomilanim natuknicama tekstaškog Stratfora u kojima, primjerice, piše da je **Ivo Sanader** bio povezan s kriminalom, da **Carl Bildt** ne voli Hrvate i Albance, da mu je supruga Talijanka i da slabo govori švedski jezik te da je organizirani kriminal navodno uzeo maha na Balkanu. Saznajemo i da je neki **Marko Papić** 2009. bio u Švedskoj i tražio detalje iz života švedskog ministra vanjskih poslova i da još u četiri ujutro nije spavao nego je svom šefu **Aaricu Eisensteinu** u Ameriku slao e-mail o ministrovj ženi Talijanki i želji da mu zemlja postane svjetska sila. Fascinirani **Eisenstein** obećava pretvaranje tih ekskluzivnih informacija u lov, jer Papić, kao Stratforov tajni agent, radi "upravo zapanjujući" posao.

Zahvaljujući WikiLeaksu, znamo da Stratfor svoje "analize", koje objavljuje na pretplatničkoj web-stranici i dostavlja naručiteljima kao ekskluzivne, temelji na vijestima iz medija. Nisu li sa svojim pričama i transparentnim radom istraživački novinari – kakvih na Balkanu ima nemali broj i od čijih vijesti Stratfor pravi natuknice, ali im drugi mediji ne vjeruju tako slijepo kao tobožnjim tajnim izvorima – mnogo važniji izvori?

Nema objave bez dokaza

Saša Leković, novinar koji se godinama bavio organiziranim kriminalom, od šverca oružja do ljudi, nema visoko mišljenje o ovoj aferi.

- Mediji se većinom ponašaju kao voajeri koji u svoju voajersku mrežu uključuju čitatelje, gledatelje i slušatelje, posredujući WikiLeaksovu ponudu, i nije im uopće bitno je li ono što prenose društveno relevantno, pa čak ni je li riječ o ozbiljnim informacijama ili o birtaškim tračevima začinjjenima često nedokazanim tvrdnjama napabirčenima iz već objavljenih informacija – kaže Leković.

Upozorava da će svaki ozbiljan novinar koristiti te informacije isključivo kao pomoć u istraživanju neke teme, kao i diplomatsku prepisku (Cables) koju je WikiLeaks ranije objavljivao.

- Dakle, ono što WikiLeaks isporučuje može biti korisno novinarima u njihovom radu, ali to nije novinarstvo – upozorava Saša Leković.

U Beogradu djeluje Centar za istraživačko novinarstvo, a njegov šef **Branko Čečen** također skeptično gleda na poplave globalnih tajnih izvora, jer svoje članove i polaznike želi poučiti pravilnom načinu dolaska do istinitih informacija. Čečen navodi niz primjera koji pokazuju da su upravo istraživački novinari dokazali razmjere organiziranoga kriminala i povezanosti s politikom.

PRETRAŽIVANJE

TRAŽI

BROJEVI

Select Category

nedeljnik
VREME
svaki dan

kulturpunkt.hr

- Imamo **Brankicu Stanković** s B92, čiji je rad tako pogodno povezane klanove organizovanoga kriminala da žena već dve godine živi s policijskom zaštitom koja se ne povlači zato što za nju postoje jako dobri razlozi. U Centru za istraživačko novinarstvo pratimo pranje para organizovanoga ranoga kriminala tako što objavljujemo dokumente za svaku svoju tvrdnju i držimo se stalno istog principa: bez dokaza nema objave. Činjenica je da je takvo novinarstvo skup sport, ali ima medija u regionu koji generiraju sasvim dovoljno novca da formiraju takve istraživačke timove. Drugi to ne žele iz različitih vlasničkih interesa, pre svega radi nezameranja izvorima novca i moći – kaže Čečen.

- **Aleksandar Božinovski** u Makedoniji je otkrio i dokazao čudesne stvari. U Bosni i Hercegovini odlično radi sarajevski Centar za istraživačko novinarstvo: jasno je povezao vlasnika "Dnevnog avaza" **Fahrudina Radončića** s klanom **Keljendi**. Oni rade po istim principima kao i mi: dokazi, dokazi, dokazi – dodaje Čečen.

Profesionalci s interesom

Prošle je godine objavljeno hrvatsko izdanje knjige "Nasljeđe pepela" **Tima Weinerja** u prijevodu političkog analitičara **Srdana Dvornika**, koji kaže da su priče iz obavještajnih izvora uvijek pouzdano netočne, jer su jednoglate.

- Ni podataka, ni interpretacije. Podatke prikupljaju uvijek s nekim političkim interesom, što nije najbolji princip selekcije. Iz "Nasljeđa pepela" očito je kako politički zainteresirano prikupljanje podataka ne vidi ono što se ne uklapa u političku shemu, a prenaglašava ono što naizgled odgovara interesima "korisnika". Isto to važi i za interpretaciju podataka, tzv. analitiku. Nevjerojatno je koliko zapravo zdravorazumski, dakle primitivno, postupaju navodni profesionalci i stručnjaci: primjenjuju svoje domaće referentne okvire na različite zemlje, skloni su ozbiljnije uzimati tzv. insajdere i interne materijale, kao da oni u skrovitim krugovima vlasti tobože znaju pravo stanje stvari – objašnjava Dvornik.

On tvrdi da javnost, površni novinari i urednici vjeruju takvim nazovi obavještajnim izvorima jer oni tobože razotkrivaju ono što zdrav razum naivno očekuje: da je sve što se događa, pogotovo loše, plod nečijeg smišljenog djelovanja, da je učinjeno s nekim ciljem, da su na djelu skrovite sile i tajni akteri s gotovo nadljudskim kapacitetom znanja o sadašnjosti i budućnosti.

- Nasuprot tome, događaje u jednom društvu najbolje se može razumjeti ako se, prvo, temeljito prikupe podaci, i drugo, ako se njihovo značenje razumije na osnovi dobrog znanja o samom društvu o kojem se radi. Dakle, uvažavajući ono što o njemu daju sociologija, politologija, ekonomija i druge relevantne znanosti – savjetuje Dvornik.

